

Светлы ўспамін

«НАШ ПРАФЕСАР»

Так яго дагэтуль называюць бацькі хворых дзяцей і ўрачы — яго вучні. У гэтых словах — шмат любові і ўдзячнасці

Год таму не стала ўрача, пра якога ў нашай краіне хадзілі легенды. У бацькоўскім асяроддзі яго называлі Айбаліт, бо ён прымаў дзяцей практычна з любой неўралгічнай паталогіяй. Акадэмік, доктар медыцынскіх навук, прафесар Георгій Шанько, стваральнік дзіцячай неўралгічнай службы ў Беларусі — адной з лепшых у свеце.

Мне пашанцавала пазнаёміцца з гэтым чалавекам. Аднойчы спатрэбіўся яго каментарый для газеты. Нягледзячы на стомленасць пасля заканчэння ўрачэбнага прыёму і загрузанасці, ён не толькі цёпла мяне сустрэў, адказаў на ўсе пытанні, падарыў кнігу па дзіцячай неўралогіі, але і наладзіў майстар-клас па заварванні чаю (прычым зрабіў гэта з вялікай любоўю), а таксама прачытаў уласныя вершы, прысвечаныя жонцы. Пасля гэтай сустрэчы мяне не пакідала адчуванне, што на аднаго сябра ў маім жыцці стала больш. Але 9 снежня 2013 года сэрца гэтага незвычайнага чалавека спынілася. Дагэтуль у гэта цяжка паверыць яго сваякам, калегам, вучням, бацькам яго пацыентаў, якіх ён літаральна вёў па жыцці, усю, хто яго ведаў... Не выпадкова, напэўна, яны расшуквалі менавіта мяне, якая бачыла яго на працягу ўсяго 40 хвілін, але душэўна цэпла атрымала на гадзі, і папрасіла згадаць ім доктара Георгія Шанько на старонках нашай газеты.

Ларыса БАГДАНОВІЧ, педыятр, неўролаг, урач вышэйшай катэгорыі, дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь: — Першае, што ў ім здзіўляла, — тое, як ён размаўляў з дзецьмі. Чалавек вельмі сур'ёзны, але калі ён звяртаўся да маленькага пацыента, то сам пераўтвараўся ў дзіця. У вакач яго загарэўся агеньчык, а інтанацыі рабіліся разважлівымі. Любое дзіця пераставала плакаць і спакойна дазваляла яму сябе аглядзець. Для неўролага, каб правільна дыягнаставаць захворванне, вельмі важна, каб дзіця было спакойнае. Курсантам Беларускай медыцынскай акадэміі паслядыпломнай адукацыі ён заўсёды казаў: «Навучыцеся любіць дзяцей». Яшчэ ён нагадваў, што дзіця — гэта не дарослы ў мініяцюры. Яно развіваецца па ўласных законах, таму нельга ацэньваць стан дзіцяці, пераносячы на яго стан дарослага.

Навучанне ў Георгія Георгіевіча заўсёды адрознівалася добрымі разлічывасцю і адначасова строгаасцю. Ён узначальваў кафедру дзіцячай неўралогіі БелМАПА 31 год, з 1980-га. У Савецкім Саюзе існавалі толькі 4 такія кафедры: у Маскве, Казані, Ташкенце і Мінску. І кожная сфарміравала сваю ўласную школу. На сусветным узроўні мінская школа дзіцячай неўралогіі лічыцца адной з самых сучасных і эфектыўных. Георгія Георгіевіча ведалі за мяжой і адносіліся да яго з вялікай пашанай.

Беларусь абавязана гэтаму чалавеку стварэннем службы дзіцячай неўралогіі, якой па паўнаце і наладжанасці няма роўных у ўсёй прасторы былога Саюза. Ён пакінуў шмат вучняў: дзіцячыя неўролагі, педыятры і неанаталогі, якія навучаліся на кафедры дзіцячай неўралогіі, у нас ёсць у кожным раёне. Мы рэгулярна сустракаліся для абмену вопытам і абмеркавання рэдкіх захворванняў.

Акрамя таго, Георгій Георгіевіч быў прызначаны вядучым эпілептолагам у сувесным маштабе. Яго заахвалілі і рэабілітацыя. Рознабаковасць і актыўнасць прафесара заўсёды збіралі вакол яго людзей. Яму былі ўласцівы філасофскі погляд на хваробу. Ён увесь час прымушаў сумнявацца,

разважаць, вучыў глядзець на вывучэнне арганізма чалавека з розных пазіцый. Ці лічыць цэрабральны параліч паталогіяй? А можа, гэта — асаблівасць? Як чалавек веруючы, ён лічыў, што цяжка хвароба дзіцяці — гэта выпрабаванне для сямі. Бо вельмі важна быць адказным адзін за аднаго.

Думаю, што змяненне стаўлення грамадства да інвалідаў у нашай краіне пачалося з Георгія Георгіевіча Шанько. Бо гэта пачалося з урачоў, дзіцячых неўролагаў. У нашы дні ніхто не сумняваецца, што кожнае дзіця, якім бы цяжкім ні быў яго дыягназ, мае права на актыўнае, пастаяннае і комплекснае рэабілітацыю, якая, калі яна распачата з першых дзён жыцця, дазваляе дзіцяці ўстаць на ногі, хадзіць і адчуваць сябе нармальным чалавекам. Такое меркаванне стала нормай і вялікай ступенню дзякуючы падыходу былога кіраўніка кафедры дзіцячай неўралогіі БелМАПА.

Так атрымалася, што шмат людзей у Беларусі праз сваіх дзяцей сталі сябрамі сямі Георгія Георгіевіча. У яго сям'і ўсе неўролагі: жонка, дзеці, нявестка... На яго пахаванне прыехалі тыя, каго ён лячыў у дзяцінстве, каго вёў усё жыццё. Ужо дарослыя, яны прыехалі з уласнымі сям'ямі і гаравалі, бо яго сыход стаў для іх асабістай стратай.

Беларусь абавязана гэтаму чалавеку стварэннем службы дзіцячай неўралогіі, якой па паўнаце і наладжанасці няма роўных у ўсёй прасторы былога Саюза.

Прафесар шмат увагі надаваў хворым. На кафедры штодня адбываўся прыём дзяцей з усёй краіны. Гэта традыцыя захаваўся дагэтуль. Акрамя таго, кафедра пастаянна кансультавала і кансультаў Рэспубліканскі навукова-практычны цэнтр «Маці і дзіця», разлічаны на неўралгічныя аддзяленні, адрэялізаваныя выхаджанцы нованароджаных па ўсёй Беларусі.

Прафесар шмат увагі надаваў хворым. На кафедры штодня адбываўся прыём дзяцей з усёй краіны. Гэта традыцыя захаваўся дагэтуль. Акрамя таго, кафедра пастаянна кансультавала і кансультаў Рэспубліканскі навукова-практычны цэнтр «Маці і дзіця», разлічаны на неўралгічныя аддзяленні, адрэялізаваныя выхаджанцы нованароджаных па ўсёй Беларусі.

Алена ІВАШЫНА, дацэнт кафедры дзіцячай неўралогіі БелМАПА, кандыдат медыцынскіх навук, урач вышэйшай катэгорыі: — Мне пашчасціла 40 гадоў вучыцца дасканаласці прафесора ў Георгія Георгіевіча Шанько — таленавітага педагога і вучонага, чалавека выключнай

магнетызм, згустак жыццёвай энергіі і доля здаровага аптымізму надзвычай прыцягвалі навакольных. Ён валодаў пацучым гумарам, шырокай эрудыцыяй і заўсёды калаціўся і пра сваіх вучняў, і пра супрацоўнікаў кафедры. Напэўна, таму яму ўдалося стварыць добрую неўралгічную службу ў Беларусі. Я ганаруся тым, што была яго вучанцай.

Вольга МЯДЗВЕДЗЕВА

Людзі і лёсы

ЧОРНАЯ З ЗОЛАТАМ

Свае іконы ў традыцыйных палехскіх жывапісе яны пісалі падпольна

Яна сустрэла мяне на парозе сваёй невялікай мінскай кватэры. Яна такая ж — маленькая, сціплая, прыбавная жанчына. Увайшоўшы, патрапіла нібы ў карцінную галерэю. Карціны віселі на сценах, іншыя стаялі ў пакоі — на падлозе, шчыльна прыціснутыя адна да адной...

Гэта кватэра Ражковых. Тых самых мастакоў, якія прыехалі ў Беларусь са знакамітага Палеха. Яны і праславілі менавіта дзякуючы палехскай ікананічнай школе. Антаніна Мікалаеўна ўжо адна. У 2002 годзе памёр яе знакаміты муж, мастак Вячаслаў Ражкоў. Нядаўна пайшла з жыцця яе адзіная дачка. Пра былое, жучэй, шчаслівае жыццё, нагадваючы творы, з якімі яна засталася сам-насам.

Майстарню, у якой стваралі свае шэдэўры Ражковы, папрасілі вызваліць адразу, як памёр Вячаслаў Зіноўевіч. Карціны трэба было кудысьці прыбраць. А куды? Нягледзячы на просьбы ўдавы, майстарню ўсё ж такі забралі. А на пытанне, што рабіць з палотнамі, прапанавалі іх проста спаліць на дзіцячых пляцоўках. Антаніна Мікалаеўна знайшла выйсце. Адны карціны аддала на выставы, якія сама арганізавала ў навучных установах Мінска. Іншыя знайшлі прытулак тут, дома.

Ражковым мала калі шанцавала. Цяжкасці сустракаліся на кожным кроку. Мастакоў з расійскай глыбінкі ў Мінску прымаць не хацелі. Напэўна, баяліся канкурэнцыі? А можа, не разумелі іх мастацтва?

Творчасці Ражковы вучыліся ў самым сэрцы рускага ікананіцы — у Палеху. Як кажуць, сам Бог загадаў. Яна тут нарадзілася, ён — каля горада Шуя, што непадалёк. Абое з простых сям'яў, удавік скончылі Палехскае мастацкае вучылішча імя Горькага. Праўда, у розны час. Давучыцца Вячаславу не дала Вялікая Айчынная вайна. У складзе 19-га танкавага корпусу 101-й танкавай брыгады ваяваў на Курскіх дзёлах, дайшоў да Берліна.

Пасля франтовай загартуўкі вярнуўся ў вучылішча, адразу на чацвёрты курс. Тады і пазнаёміўся з першакурсніцай Антанінай. Іх настаўнікамі былі выбітныя майстры Палеха, былія ікананісты дарэвалюцыйных Сафронаўскіх ікананічных майстарняў. Ажаніліся ў 1948 годзе. Ён працаваў у жанры лакавай мініяцюры ў мастацкіх майстарнях Палеха. Яна — у мясцовым Доме культуры, яшчэ «агучвала» радыёкропку.

Час быў такі. І ён, член Саюза мастакоў СССР, а яна, член камуністычнай партыі, таямніча пісалі 24 іконы для царквы.

Антаніна РАЖКОВА.

— Дык навошта паехалі ў Беларусь, калі ўсё толькі наладжвалася? — цікавілася. — Нашы таварышы з Палеха, якія ўжо на той час жылі ў Мінску, расказалі, што тут лягчай жыць, створаны ўсе ўмовы для мастацтва, — успамінае Антаніна Мікалаеўна. — Чакалі там і нас, казалі, што мастакам даюць кватэры. Сапраўды, кватэру атрымалі. Праўда, трохпакаёвая, толькі на тры сям'і. Самі арандавалі падвал на Чырвонай. Свае першыя іконы пісалі падпольна...

Час быў такі. І ён, член Саюза мастакоў СССР, а яна, член камуністычнай партыі, таямніча пісалі 24 іконы для царквы. Усе — унікальныя, выкананыя ў палехскім стылі: распісаныя золатам на чорным фоне, з вялікай разнастайнасцю элементаў кампазіцыі. Частку твораў адразу перадалі для адкрыцця праваслаўнага храма ў Ялоні. Астатнія і сёння захоўваюцца ў Кафедральным саборы Саюза Святога Духа, галоўным храме беларускага экаратна Рускай Праваслаўнай царквы.

Яны не былі толькі ікананістамі. У сваіх творах мастакі Ражковы выкарыстоўвалі былічныя, казачныя сюжэты, гістарычныя падзеі, вобразы літаратурнай класікі, прыроды. «Я заўсёды ішла побач з ім, — прыцягвае яна. — Нарытоўвала і дпрацоўвала яго творы. Я не лічыла сябе вялікай мастачкай. Проста была выкананца, а ён — творцам».

Тое, што яны прайшлі ў традыцыі палехскага жывапісу, вялікага незадаволенасцю ў некаторых беларускіх калег. Якіх арганізавалі Мінскі мастацкі камітат. Вядома, як і многія мастакі, Ражковы хацелі туды патрапіць. Аднак некаторыя калегі запрэжэталі: маўляў, наша творчасць для іх чужая. «У 1967 годзе ў часопісе «Кракадзіл» нават з'явіўся насмешлівы пасквіл, у якім нас выправадзілі з Беларусі, — расказвае Антаніна Мікалаеўна. — А потым казалі: «Ражковы мы працу дадзім, але яго жонка няхай на гэта не разлічвае». І я, таксама па адукацыі мастак, пайшла працаваць на фарфаравы завод, займалася адміністрацыйнай работай...»

Яна фактычна стаяла ля вытокаў Мінскага фарфаровага завода. Вучылася роспісу па фарфоры ў Расіі і нават прывезла адтуль больш за дзясятка майстроў. І толькі пасля шматлікіх гадоў працы там яе, як выдатнага арганізатара, узялі на Мінскі мастацкі камітат загадчыкам афарміцельскага цэха. І толькі тады ў Антаніны Ражковай з'явілася

Вераніка КАНЮТА. Фота аўтара

Патрабуюцца ініцыятыўныя, крэатыўныя, адказныя

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Актуальным пытанне аб колькасці спецыяльнасцяў I ступені вышэйшай адукацыі стала ў выніку пераходу на дзве ступені падрыхтоўкі спецыялістаў з вышэйшай адукацыі, калі ўсе спецыяльнасці аднаступенчатай вышэйшай школы былі аўтаматычна аднесены да I ступені вышэйшай адукацыі. Адначасова сталі з'яўляцца спецыяльнасці магчымасцяў — зараз у класіфікатар унесена ўжо 319 спецыяльнасцяў магчымасцяў.

Скачкі адбываліся двойчы: у 2012 годзе — у бок змяншэння (на 7% у сувязі з пераглядам педагагічных спецыяльнасцяў), і ў 2013 годзе — у бок павелічэння (на 8% у сувязі са скарачэннем тэрмінаў навування на першай ступені). Інтэрэс да колькасці спецыяльнасцяў узрос і ў сувязі з тым, што рэйтынг ВНУ на прамяу залежыць ад колькасці адкрытых ва ўстанове адукацыі спецыяльнасцяў.

— Разнастайнасць зместу вышэйшай адукацыі, да якой імкнуча вышэйшай навуцальнай установа, выражаецца ў разнастайнасці найменшай спецыяльнасцяў. Аднак за шматлікімі прыгальнымі і кідкімі назвамі ў шэрагу выпадкаў складана разгледзець віды эканамічнай дзейнасці, у якія «уваляюцца» будучыя спецыялісты, — падкрэслівае Вольга Олекс.

Акрамя таго, установы адукацыі даволі часта імкнуча захоўваць і маральна састарэлыя спецыяльнасці. Па-першае, ёсць патрэба ў кадрах адпаведных спецыяльнасцяў з боку асобных арганізацый, а па-другое, гэта дае магчымасць захавання вучэбную нагрукі і прафесарска-выкладчыцкай састаў, заняты ў падрыхтоўцы адпаведных спецыялістаў. Таму патрабуюцца развіцця спецыяльнасцяў усіх узроўняў і ступеняў адукацыі, у тым ліку і сярэдняй спецыяльнай. Мэтазгодна перайсці ад прыгожых і мудрагелістых найменняў да кароткіх і ёмістых найменняў спецыяльнасцяў, якія будуць адлюстроўваць віды эканамічнай дзейнасці.

Больш актыўнай павінна стаць і кадравая палітыка працадаўцаў. Многія наймальнікі прызвычаліся арыентавацца на запісы ў дыпламах, а не на азнку магчымасцяў маладога спецыяліста.

Трэба прааналізаваць і сістэму кваліфікацый. У шэрагу выпадкаў складана адказаць на пытанне, што скрыта за найменнем кваліфікацыі. Напрыклад, працадаўцаў (у прамежку ўнутраных спраў) не разумела, хто такі «Інжынер-сістэмацэхнік», па спецыяльнасці «Сістэмы аўтаматызаванага праектавання», у рамках якой была прысвоена гэтая кваліфікацыя. Зараз аналага такой спецыяльнасці няма, і кваліфікацыя набыла некалькі іншы змест. Ці другі прыклад — кваліфікацыя «Эканаміст». Чым адрозніваюцца аднаіменныя кваліфікацыі на ўзроўні сярэдняй спецыяльнай і вышэйшай адукацыі?

На думку Вольгі Олекс, трэба перагледзець паняцце «Кваліфікацыя», устанавіць наменклатуру кваліфікацый на ўзроўнях I ступеняў адукацыі, распрацаваць і зацвердзіць кваліфікацыйныя патрабаванні, якія прад'яўля-

Фота Аляксандра КІСІЦКА.

юцца да кожнай кваліфікацыі, уключаючы патрабаванні да іх прысваення. Больш актыўнай павінна стаць і кадравая палітыка працадаўцаў. Многія наймальнікі прызвычаліся арыентавацца на запісы ў дыпламах, а не на азнку магчымасцяў маладога спецыяліста.

«Больш за тое, многія працадаўцы нават не могуць сфармуляваць свае патрабаванні да спецыялістаў. Для збліжэння магчымасцяў адукацыі з патрабаваннямі рынка патрабуюцца незалежная і некамерцыйная арганізацыя, якая б займалася маркетынгам выдасваданым на рынку працы, — падкрэсліла Вольга Олекс. — Ініцыятыва аб яе стварэнні была агучана яшчэ два гады таму...»

Міністэрства працы і сацыяльнай абароны сумесна з Міністэрствам адукацыі і Акадэміяй кіравання займаюцца зараз удасканаленнем нацыянальнай сістэмы кваліфікацый. Плануюцца стварэнне сертыфікацыйных цэнтраў, якія будуць выдаваць сертыфікаты людзям, што здалі пэўны мінімум. Мяркуюцца, што не маючы інжынернай адукацыі, чалавек зможа атрымаць сертыфікат інжынера.

Больш актыўнай павінна стаць і кадравая палітыка працадаўцаў. Многія наймальнікі прызвычаліся арыентавацца на запісы ў дыпламах, а не на азнку магчымасцяў маладога спецыяліста.

Спадзяюцца, што працэс удасканалення нацыянальнай сістэмы кваліфікацый завершыцца павышэннем якасці адукацыі і прафесійнай кампетэнтнасці асоб, занятых у эканоміцы краіны. Пры гэтым будуць распрацаваны і ўведзены ў дзеянне прафесійна-кваліфікацыйныя стандарты, вызначаны ўсе віды (стандартавыя) кваліфікацыі і магчымасці іх прымянення па ўзроўнях і ступенях адукацыі, — дадала Вольга Олекс.

Адукацыя з арыентацыяй на рынак

У сувязі з курсам на далучэнне Беларусі да агульнаеўрапейскай адукацыйнай прасторы ў папраўках, падрыхтаваных у Ко-

што абітурыенты тэхнічных ВНУ менш інфармаваныя пра абраную спецыяльнасць, чым нацэленыя на паступленне ў медыцынскія, педагагічныя, сельскагаспадарчыя і творчыя ВНУ. Яны не могуць ацаніць уласныя здольнасці да інжынерна-тэхнічнай дзейнасці. Да таго ж і спелі інжынераў вядомыя не так шырока, як, напрыклад, прадстаўнікі творчых прафесій (акцёр, музыкант, журналіст і г.д.), таму значная колькасць абітурыентаў тэхнічных ВНУ мае вельмі аддаленае ўяўленне аб будучай прафесіі.

У той жа час калі малады чалавек у школьнай гады захапіўся тэхнічнай творчасцю, то пры паступленні ў ВНУ ён ужо свядома выбірае спецыяльнасць, каб атрымаць паўнаартнасныя веды. Як правіла, такія маладыя людзі працягваюць займацца навукова-тэхнічнай творчасцю і навуковымі даследаваннямі на новым, больш высокім узроўні. Таму на канферэнцыі прагучала пранаво прадаставіць навуцэнцам, якія добра правялі сябе ў тэхнічнай творчасці, магчымасць для паступлення ў ВНУ па-за курсам. Зараз конкурсы ў сферы тэхнічнай творчасці, па статусе прыраўнаваны да алімпіяд школьнікаў, у Беларусі няма, таму неабходна афіцыйная рэспубліканская сістэма мерапрыемстваў у галіне навукова-тэхнічнай творчасці навучэнцаў, якая б дазволіла прыёмам паступаць у любую тэхнічную ВНУ на льготных умовах. У якасці станоўчага прыкладу прыводзіць Рэспубліканскі конкурс навукова-тэхнічнай творчасці «Тэхнаінтэлект», які праходзіць на базе БНТУ і дае магчымасць моладзі рэалізаваць сябе ў самых розных сферах навукі і тэхнікі.

Чаму вучыць і як вучыць?

Яшчэ адна праблема — дэфіцыт у ВНУ выкладчыкаў з новым узроўнем мыслення. Адзін з фактараў, які ўплывае на якасць адукацыі, — гэта, як ні дзіўна, узрост. Сёння ў ВНУ працуюць або выкладчыкі-пенсіянеры, або выкладчыкі, якія зусім ндаўна самі атрымалі спецыяльную адукацыю. У першым выпадку педагогі ўжо не жадаюць шырока змяняць, упарты ігнаруючы сучасныя тэндэнцыі і працягваюць вучыць так, як і 20 гадоў таму. А ў другім выпадку адчуваецца адсутнасць яка выкладчыцкага, такі і прафесійнага вопыту і «сырасць» уласных ведаў.

Беларусі, як павтра, патрабуюцца людзі, здольныя ствараць інавацыйныя прадукты і тэхналогіі, і кіраўнікі, здольныя іх укараняць. Аднак у некаторых з удзельнікаў канферэнцыі ёсць сумненні наконт таго, ці зможа малады чалавек, якога і ў школе, і ў ВНУ вучылі рашаць тэсты, выбіраць правільны адказ з пяці прапанаваных, прыводзяць інавацыйнае рашэнне? Ці зможа выпускнік вышэйшай школы, які ўсе гады навучання быў вымушаны рашаць выдуманыя педагогамі віртуальныя задачы, укараняць свае рашэнні ў рэальныя умовы?»

Інжынер — прафесія творчая

Паколькі наша краіна з'яўляецца экспертна арыентаванай, то для Беларусі тэхнічная адукацыя мае выключна важнае значэнне. Патрэба ў высокакваліфікаваных спецыялістах расце, а патрабаванні да ведаў і прафесійных навыкаў становяцца ўсё больш жорсткімі. На шчасце, у апошнія гады вяртаецца цікавасць з боку беларускай моладзі да вышэйшай тэхнічнай адукацыі. Аднак вопыт сведчыць,

Надзея НІКАЛАЕВА